

УПРАВЉАЊЕ ПО МЈЕРИ ДЈЕТЕТА



Здроаво да сте
Hi Neighbour



Save the Children



NORWEGIAN EMBASSY

Пројекат финансиран од стране Амбасаде краљевине Норвешке у Босни и Херцеговини

ИМПРЕСУМ

ПРИПРЕМИЛИ:

Ивана Зечевић

група дјеце Инспе

ЛЕКТОР

Игор Симановић

ШТАМПА

МАРКО 'С

ТИРАЖ

50

Мшљења и ставови изнесени у овом извјештају су ставови „Здраво да сте” и не представљају обавезно став Save the Children.

**УПРАВЉАЊЕ
ПО МЈЕРИ
ДЈЕТЕТА**

БАЊА ЛУКА, 2013.

Структура извјештаја:

Генералне мјере имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу

Кратки преглед

Права дјетета у Босни и Херцеговини гарантована су и заштићена великим бројем међународних и унутрашњих правних инструмената, а промовисање ових права и брига о дјеци требају бити на врху приоритета свих нивоа власти у држави. Поред Устава који гарантује заштиту ових права, правни основ чини и низ ратификованих међународних конвенција и посебно законодавство које регулише различите сегменте живота и права дјетета, а прије свега Конвенција УН о правима дјетета, као међународни уговор који препознаје и промовише основна дјечија права, а земље потписнице се обавезују на законско поштивање сваког права, без обзира на спол, религију, социјални статус или мјесто рођења дјетета и успостављају посебан систем заштите дјетета. Босна и Херцеговина је потписивањем Дејтонског споразума 1995. године преузела обавезу поштивања Конвенције о правима дјетета на подручју цијеле државе.

Ово истраживање представља квалитативну анализу тренутног стања у Бањалуци, највећем граду у РС. Резултати који су добијени указују на то да на локалном нивоу не постоје акциони планови, као ни стратегије, којима би се проводиле генералне мјере примјене Конвенције о правима дјетета.

Међутим, не може се рећи да Град Бањалука, са својим институцијама не чини ништа, како би се побољшао положај дјеце у њему, као и начини на које она остварују своја права. У граду постоје институције које настоје да прате трендове много развијенијих локалних заједница, као што је Центар за социјални рад и ЦЈБ Бањалука. Наравно, постоје институције које би требале да уђу у процес стандардизације (Дом здравља, Центар за предшколско васпитање и образовање), како би дјеци понудиле квалитетније услуге. Сарадња између владиног и невладиног сектора је на задовољавајућем нивоу и оно што охрабрује јесте податак да Бањалука има заиста неколико респектабилних невладиних организација, специјализованих за праћење права дјетета, као и за развијање акционих планова и стратегија, које би владиним институцијама могле да помогну и да их ојачају. Дакле, простора за напредак има, а оно што овај град чини јачим, јесте сарадња која постоји између институција различитих дјелатности.

УВОД

Опште информације

Истраживање о Генералним мјерама имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу у БиХ је дио регионалне иницијативе Save the Children организације, која има за циљ да истражи до које мјере се овај сегмент имплементације конвенције реализује у БиХ, Србији и Црној Гори. Ово истраживање је осмишљено како бисмо добили увид и снимили ситуацију колико се у срединама у којима живимо ради на правима дјетета, дакле истраживање у БиХ је усмјерено на локални ниво власти, и проводи га 9 невладиних организација у десет општина у БиХ. Циљ овог истраживања је да се утврди степен примјене генералних мјера имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу, да се укаже на позитивне примјере у пракси, али и на изазове са којима се суочава наша локална заједница.

Генералне мјере имплементације концентрисане су у сљедећим областима:

1. Статус ратификације кључних докумената за људска права
2. Анализа усклађености домаћег законодавства са Конвенцијом о правима дјетета
3. Националне стратегије/Акциони План за дјецу
4. Координација имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу
5. Праћење имплементације Конвенције о правима дјетета
6. Прикупљање података и индикатори о дјеци
7. Видљивост дјеце у буџетима
8. Сарадња са цивилним друштвом
9. Међународна сарадња
10. Независне институције за људска права (омбудсмани)
11. Обуке и јачање капацитета за имплементацију Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу
12. Информисање и подизање нивоа свијести о правима дјетета.

У анализи која је направљена, посебно се водило рачуна о четири основна принципа садржана у Конвенцији:

- начело **недискриминације** према којем дјеца не смију трпети дискриминацију „неовисно о раси, боји коже, spolu, језику, вјери, политичком или другом мишљењу, националном, етничком или друштвеном поријеклу, власништву, тешкоћама у развоју, рођењу или другом статусу дјетета, његових родитеља или законских заступника“;
- **право на живот и развој** у свим видовима живота, укључујући тјелесни, емотивни, психосоцијални, когнитивни, друштвени и културни;
- при доношењу свих одлука или извршењу одлука које утичу на дијете или на дјецу као скупину, најважнији принцип мора бити **најбољи интерес дјетета**. То се односи како на одлуке које доносе владина управна или законодавна тијела, тако и на одлуке које доноси породица;
- дјеци се мора омогућити **партиципација (учешће)** у рјешавању свих питања која утичу на њихов живот и омогућити **слобода изражавања мишљења** која се треба озбиљно размотрити.

Методологија која је у истраживању кориштена креирана је на основу добре праксе која је примијењена у Румунији. У БиХ истраживање је проведено у:

- 10 локалних заједница (Бања Лука, Требиње, Модрича, Сарајево Нови Град, Сарајево Центар, Сарајево Вогошћа, Приједор, Зеница, Тузла и Коњиц);

- 9 организација (Наша Дјеца - Сарајево, Наша Дјеца - Зеница, Центар за права дјетета Коњиц, Земља Дјеце - Тузла, Свјетионик - Приједор, Будућност - Модрича, Здравно да сте - Бања Лука, Step by step - Сарајево, Сунце нам је заједничко - Требиње);
- 8 градова (Бања Лука, Сарајево, Тузла, Зеница, Модрича, Приједор, Коњиц, Требиње)

Истраживање је квалитативно, а прикупљање података организовано кроз desk анализу, која је служила да се направи преглед локалних пракси и ресурса, дубинске интервјуе и фокус групе са дјецом и одраслима. Истраживање укључује и дјецу, као субјекте у истраживању ради прикупљања њихових мишљења, а и као истраживаче у дијелу активности које су са својим вршњацима провела сама дјеца. Укупно је у истраживању реализовано 9 интервјуа и 4 фокус групе, од чега су сама дјеца реализовала 1 интервју и 2 фокус групе. Питања за фокус групе и интервјуе усаглашена су између организација које у истраживању учествују, како би се уједначио приступ у свим локалним заједницама, а у самој реализацији су прилагођавана локалном контексту и саговорницима.

О општини Бања Лука

Бањалука, главни град Републике Српске, други град по величини у Босни и Херцеговини, налази се на 44° 46' сјеверно 17° 11' источно, на 164 м надморске висине. Заузима површину од 1239 км². Град Бањалука има 57 мјесних заједница у којима живи око 250.000 становника (по посљедњем попису из 1991. имала је 195.139 становника).

Због великог броја зелених површина (паркова и алеја), Бањалука носи епитет „град зеленила“. Називају је и „градом младих, спорта и културе“. Бањалука је некада била снажан привредни центар са развијеном индустријском структуром, а посебно машинском, електро, текстилном, прехранбеном и целулозном.

Под надлежношћу Града Бањалука налазе се три локалне институције (Центар за развој и унапређење села, Градска развојна агенција и Туристичка организација Града Бањалука), шест јавних предузећа (Градско гробље, ДЕП-ОТ Регионална депонија, „Аквана“, Топлана, Чистоћа и Водовод) и шест јавних установа (ЈКУ „Бански двор“, ЈЗУ Дом здравља, ЈУ Центар за социјални рад, ЈУ Центар за предшколско васпитање и образовање, ЈУ Спортски центар „Борик“, ЈУ Раднички универзитет Бањалука).

Град Бањалука има 26 редовних основних школа, једну музичку школу и два центра, у којима се образују дјеца са тешкоћама у развоју (Центар „Заштити ме“ и Центар за васпитање, обазовање и рехабилитацију слушања и говора). Када су средње школе у питању, у граду Бањалука постоји 10 редовних државних средњих школа и три приватне, једна музичка, двије средње школе у којима се образују дјеца са тешкоћама у развоју (Центар „Заштити ме“ и Центар за васпитање, обазовање и рехабилитацију слушања и говора), те једна вјерска средња школа - Католички школски центар.

Буџет за 2013. годину износи 145.030.000,00 КМ. У оквиру датог буџета не постоји посебна линија која би се директно односила на активности које су везане за дјецу и младе, те се у појединим линијама (линија број 416100 1040 - Средства за стипендирање ученика и студената и линија број 416100 1040 - Подршка породицама са четворо и више дјеце –

појединци), које су представљене буџетом, могу наћи расходи који се односе на дјецу и младе.

Послови у Административној служби Града организују се у оквиру одјељења, служби и одсјека, који чине јединствен процес рада у Административној служби. Административна служба има девет одјељења, двије службе и седам самосталних одсјека, који су смјештени на неколико локација. Међу одјељењима у оквиру Административне службе Града не постоји посебно одјељење, које се бави дјецом и младима, већ се у оквиру Одјељења за друштвене дјелатности обављају послови из области образовања, науке, здравства, социјалне заштите, друштвене бриге о дјечи и омладини, културе, спорта и физичке културе, издавачке дјелатности, информисања, културних добара, споменика и спомен обиљежја, националних мањина, избјеглих и расељених лица, повратника, вјерских заједница и удружења грађана – НВО, па би се ово Одјељење могло окарактерисати као одговорно за локалну политику усмјерену на дјецу и младе.

Скупштину Града Бањалука чине одборници који се бирају на четири године на локалним изборима. Бањалучку Скупштину чини 31 одборник. Предсједник и потпредсједник се бирају на временски период трајања мандата Скупштине. Бирају се из реда одборника, већином гласова. Градоначелник се бира непосредно на изборима. Секретара именује Скупштина на приједлог Комисије за избор и именовања, а предложено и именовано може бити лице – дипломирани правник са положеним стручним или правосудним испитом. Замјеника градоначелника именује Скупштина на приједлог градоначелника и Комисије за избор и именовање.

Прегледајући програм рада Скупштине Града за 2013. годину, може се видјети да се у овој години планира разматрати мноштво извјештаја везаних за рад градских предузећа, установа, као и програма које проводе и владине и невладине организације на подручју града Бањалука, те Административна служба Града, али нити један документ, који се планира разматрати у Скупштини, не односи се директно на дјецу и младе.

Када су важне одлуке у питању, неке од њих су сљедеће:

- У 2013. години ће бити стипендирано 479 одликаша средњошколаца, и то тако да обична стипендија износи 80 КМ, док стипендија за дефицитарна занимања износи 150 КМ.

Када су инвестиције у питању, издвајају се сљедеће:

- У периоду од посљедњих 12 година, Град је инвестирао око 8.000.000,00 КМ у побољшање услова у предшколским установама, директно из градског буџета. Захваљујући овој инвестицији, од почетних 13 објеката 2000. године, у којима је било смјештено око 800 дјеце, крајем 2012. године Бањалука има 21 функционалан вртић, који похађа око 2550 дјеце. Бањалучки родитељи плаћају 40% од укупне цијене вртића, што значи да Град субвенира 60%.
- Град Бањалука има 29 централних и 29 подручних основних школа, у које је у посљедњих 13 година уложио, у сарадњи са Министарством просвјете и културе око 8.000.000,00 КМ, а све у реконструкцију, одржавање, изградњу и повећање капацитета. Поред тога је инвестирано око 700.000,00 КМ у изградњу и реконструкцију школских игралишта, те су изграђена четири нова игралишта поред четири основне школе и један нови терен са умјетном травом, изграђене трибине на четири школска игралишта, санирано девет школских игралишта и освијетљено 49 од укупно 65 локација на којима дјеца проводе

своје слободно вријеме бавећи се спортским активностима.

- Град годишње за средње школе, којих има 17, издваја око 2.000.000,00 КМ за материјалне трошкове, а поред тога се годишње улаже око 100.000,00 – 200.000,00 КМ за санацију и опремање школа.
- У Граду је у протеклих 13 година уложено око 30.000.000,00 КМ у изградњу спортске инфраструктуре, од које се посебно истиче затворени базен “Агуана”, у којем се сваке године одржава, између осталог, и бесплатна школа пливања за ученике основних школа (сваке године се одабере одређена основна школа).
- На територији Града су у посљедњих 13 година изграђена или санирана 63 дјечија игралишта, од којих је већина била стара и по више од 15 година. Љуљашке, клацкалице, вртуљци и тобогани, изграђени су од челичних цијеви, а сва та опрема постављена је на бетонску подлогу или на травнату површину. Иако та опрема задовољава неке основне потребе за игром, ипак је у данашње вријеме потребно задовољити и неке друге критеријуме у погледу безбједности, дизајна и изгледа самог игралишта. Зато се, у претходних десетак година, за уређење игралишта користи опрема савременог дизајна, живих боја, као и облика, анатомски прилагођена дјеци. Све више пажње се посвећује избору опреме, која је много више од просте забаве. Дјечија игралишта су лоцирана у градским и приградским насељима и има их 20. У протеклих дванаест година, у изградњу и реконструкцију дјечијих и спортских игралишта, уложена су средства у износу од 1.273.016,69 КМ.
- Бањалука је позната као град зеленила на цијелом простору некадашње државе СФРЈ. Зелене јавне површине Бањалуке обухватају простор од преко 150 ха. Градски паркови, у укупном урбаном зеленилу, заузимају најважније мјесто, те је у претходном периоду уређено више парковских и зелених површина - испред зграда, од којих су најзначајнији реконструкција парка “Петар Кочић”, дјеломична санација парка “Младен Стојановић”, те уређење зелених површина у стамбеним блоковима, насељима. У будућности би изградња стамбених и пословних објеката на свакој расположивој локацији у граду и приградским насељима, могла довести до тога да Бањалука изгуби тај епитет.

Здравство и социјална заштита

Од свих локалних организација, једино се ЈУ “Центар за социјални рад” Бањалука, истиче као организација која планира активности, и чији планови су доступни јавности, које се директно или индиректно односе на дјецу и младе. Центар у складу са својим овлашћењима, проводи активности против свих облика занемаривања, злостављања и експлоатације дјецe и настоји да развија нове моделе превентивног рада са дјецом и омладином која се налазе у ризику од наведеног.

У том смислу, и поред редовних послова и задатака које обавља, овај Центар реализује три услуге које су примарно намијењене превенцији ризичног понашања код дјецe и омладине, и то:

- **Прихватна станица за дјецу и омладину затечену у скитњи и просјачењу** - Према Закону о социјалној заштити („Службени гласник РС”, број 5/93 чл. 64.) дефинисано је да “Прихватна станица за дјецу и омладину врши прихват и краткотрајни смјештај дјецe и омладине која се нађу у скитњи, просјачењу или другим случајевима у којима је хитно потребан краткотрајан смјештај, исхрана, примјена здравствено хигијенских мјера, утврђивање њиховог идентитета и пребивалишта, сачињавање налаза о њиховом

понашању, с циљем да се дијете што прије врати родитељима или установи у којој је било смјештено или да се упуту социјалној служби надлежне општине". Од 2005. године ЈУ "Центар за социјални рад", у сарадњи са невладиним сектором и другим овлашћеним институцијама, проводи активности Прихватне станице за дјецу и омладину затечену у скитњи и просјачењу (потписан Меморандум о разумијевању и сарадњи са Центром јавне безбједности Бањалука и невладиним организацијама које су до сада били партнери у провођењу услуге, и то Унија студената социјалног рада и "Нова генерација"). Од оснивања до данас је, по разним основама, кроз Прихватну станицу прошло преко 200 дјеце и омладине. Дјеца, која се нађу у стању да им је хитно потребна заштита органа старатељства, у Прихватну станицу смјештају се кроз редовне активности Центра за социјални рад, кроз интервенције Мобилног тима за помоћ и подршку жртвама насиља у породици, Мобилног тима за малољетнике или Интервентног тима Центра за социјални рад, као и на дојаву полиције, здравствених установа, школа или грађана. Прихватна станица је активна 24 часа дневно, док услуге пружају четири васпитача. Дежурни телефон Прихватне станице је познат свим релевантним институцијама и такође је доступан 24 часа дневно. Прихватна станица ради по принципу активног и пасивног дежурства, односно активира се у року од пола часа од позива полиције или сазнања да је дјетету потребан смјештај. Услуга се имплементира у сарадњи са удружењем "Нова генерација".

- **Прихватна станица за дјецу жртве и свједоке насиља у породици** - Прихватна станица за дјецу жртве и свједоке насиља је настала из потребе да се, због специфичности ситуације у којој се налазе дјеца која су жртве насиља у породици, пружају нешто другачије услуге, за разлику од дјеце која су затечена у скитњи и просјачењу, односно из потребе да се уведе другачији начин рада са овом категоријом корисника, те да им се пружи професионална социјална и психолошка подршка. Процедуре рада су исте као код Прихватне станице за дјецу затечену у скитњи и просјачењу. Од почетка рада у Прихватној станици је збринуто 7 дјеце.
- **Дневни центар за дјецу у ризику** - Дневни центар је настао из потребе да се на дневној бази пружа подршка дјеци и омладини, како онима који су жртве насиља, тако и онима који су у ризику да то постану, или којима су занемарена основна дјечија права и која су васпитно и едукативно запуштена и занемарена. Заснован је на стратешким документима Града, и то Омладинској политици 2007-2015. и Стратегији развоја Града 2007-2015., којима су дефинисани циљеви обезбјеђивања континуиране психосоцијалне подршке младима кроз адекватну службу за помоћ, као што би био центар за младе или сигурна кућа за младе. Дугорочни циљ је развијање и унапређење способности младих изложених присилном раду и просјачењу, као и занемаривању и злостављању, за бољу адаптацију, побољшање успјеха у школи, усмјеравање ка избору занимања и животној орјентацији без изражених сукоба са социјалном заједницом, те заштита и обезбјеђење основних дјечијих и људских права. Сврха услуге овог Дневног центра је пружање стручне помоћи дјеци и омладини угроженим породичним и другим приликама, те спречавање и превенција трговине дјецом, насиља над дјецом, очување менталног и физичког здравља дјеце кроз цјелодневне психосоцијалне активности, пружање сигурног боравка и обезбјеђивање obroка и чисте гардеробе. Основни задатак Дневног центра јесте превенција просјачења, скитње, насиља над дјецом, те било којих облика искориштавања и експлоатације, као и рехабилитација и ресоцијализација дјеце корисника. Током цијелог дана, од 9.00 часова ујутро, до 19.00 часова навече, дјечаци и дјевојчице имају инструктивну наставу, креативне радионице, психолошке и социјалне радионице, одласке на ергелу и базен, као и два obroка. Веома важно је напоменути

да се за свако дијете прави индивидуални план који обухвата, како рад са дјететом, тако и са родитељима дјете. Са дјецом се интензивно ради у Дневном центру, док се са родитељима, у зависности од проблема који имају, ради у неком од одјељења Центра за социјални рад. Након три мјесеца рада Дневног центра, број корисника је 50. О дјечи корисницима Дневног центра, бригу води 5 васпитача, 22 волонтера и три спољна сарадника, као и тимови Центра за социјални рад, у зависности од проблема са којима се сусреће породица дјетета. Организација која води овај дневни центар је НВО "Нова генерација".

Користећи потенцијале ових услуга могуће је обезбиједити:

- рад са дјецом која се затекну на улици као жртве организоване трговине људима и радне експлоатације дјете (кориштење дјете за просјачење на улици),
- рад са дјецом која се затекну на улици усљед неадекватног родитељског надзора, занемаривања или злостављања,
- рад са дјецом која због поремећених односа у породици буду жртве или свјedoци насиља.

У плану је било да у 2012. години ЈУ "Центар за социјални рад" Бањалука добије службу која би се бавила дјецом и младима, под називом Служба за дјецу и младе, али због недостатка финансијских средстава, овај план није реализован.

Када су партнери у питању, Центар за социјални рад, у документу под називом „Програм пословања Центра за социјални рад за 2012. годину“, наводи 102 партнера, са којима има потписане меморандуме о разумијевању и сарадњи.

У граду Бањалуци, послове примарне здравствене заштите обавља градска Јавна установа „Дом здравља“, која у свом саставу има сљедеће службе:

- Служба породичне медицине, која има 33 засебне јединице, размјештене по мјесним заједницама,
- Служба хитне медицинске помоћи са едукативним центром,
- Хигијенско–епидемиолошка служба,
- Служба специјалистичко–консултативних амбуланти са дијагностиком, са сљедећим одјељењима: одјељење лабораторијске и биохемијске дијагностике, одјељење радиолошке и ултразвучне дијагностике, специјалистичке педијатријске амбуланте и специјалистичке гинеколошке амбуланте,
- Центар за физикалну рехабилитацију,
- Служба за стоматолошку здравствену заштиту,
- Центар за заштиту менталног здравља,
- Одјељење за увођење, праћење и побољшање квалитета сигурности здравствених услуга,
- Апотека, и
- Немедицинска одјељења.

У реконструкцију објеката ЈУ "Дом здравља" Бањалука, у посљедњих 12 година, Град је уложио 6.760.571,68 КМ, а у набавку нове и савремене опреме, 3.476.690,00 КМ.

Дјеца могу да буду корисници било које од горе наведених служби Дома здравља. Заштита дјечијег здравља се одвија тако што су дјеца до 6 година старости у могућности да користе

услуге Специјалистичке педијатријске амбуланте, а након тога се пријављују у Службу породичне медицине, код љекара њихових родитеља и даљу бригу за здравље дјетета преузима специјалиста породичне медицине. Према Закону о здравственој заштити, сва дјеца имају право на бесплатну здравствену заштиту до 15. године старости, а онда уколико имају статус ученика и студента, до 26. године старости. Углавном, основни пакет здравствене заштите имају дјеца до 18. године старости.

Спорт

Град Бања Лука има дугу спортску традицију. Завидне успјехе на спортским такмичењима постизали су и бањалучки спортисти, који су свом граду подарили 12 медаља са Олимпијских игара (осам златних), 15 медаља са свјетских првенстава, шест медаља са европских првенстава, четири са Универзијаде, 11 са Медитеранских игара и 39 са балканских првенстава, једног клупског првака Европе (Рукометни клуб „Борац“), побједника Средњоевропског фудбалског купа (ФК „Борац“), те бројних назива првака Југославије, како у екипним, тако и у појединачним такмичењима. До 2012. године, на подручју Града организовано је 219 спортских организација, разврстаних у 25 грана спорта. Средства планирана за издвајање у спорт, за 2013. годину укупно износе 1.896.600,00 КМ, од чега 1.000.000,00 КМ иде у суфинансирање спортских организација од интереса за Град, а 490.000,00 КМ за остале спортске организације. Када су спортски објекти у питању, Бањалука има 40 затворених спортских објеката (у које улазе: три спортске дворане, 32 физкултурне сале основних и средњих школа, и пет осталих затворених спортских објеката), 51 отворени спортски терен, 19 травнатих фудбалских терена, 22 отворена асфалтна терена и 10 мањих спортских центара. ЈУ СЦ „Борик“ је једина јавна установа у граду, чији је оснивач сам град, чије услуге могу да користе клубови од интереса за град. За њу се у 2013. години издваја укупно 1.867.700,00 КМ. Оно што је битно истаћи јесте да услуге ове дворане претежно користе спортски клубови за тренинге својих првих тимова, тако да дјеца немају прилику да искористе њене капацитете.

Култура

Данас, у граду Бањалуци ради девет установа културе, од којих је једна установа од локалног интереса - Јавна установа „Бански двор - Културни центар“.

Поред институција културе, своје програме у области културно-умјетничког стваралаштва, реализују бројна друштва:

- пет културно-умјетничких друштава,
- пет пјевачких друштава,
- један тамбурашки оркестар,
- три аматерска позоришта, и
- 14 осталих удружења која имају мјешовиту културно-умјетничку активност.

Према буџету Града за 2013. годину, одређено је да се за ЈУ „Бански двор – Културни центар“ издвоји 1.165.720,00 КМ. Највећи дио културних институција које посједује наш град су институције које се финансирају из буџета РС, али и град учествује неким мањим дијелом.

У свом календару културних дешавања град у току једне године има 22 културне манифестације, како музичке, позоришне, умјетничке, филмске, итд. Само двије манифестације, Ђурђевдански фестивал дјечије пјесме и Фестивал дјечијег музичког стваралаштва "Мали композитор", су директно усмјерене на дјецу и дјеца су главни учесници. Када су остала културна дешавања у питању, дјеца нису у фокусу. Ове године је буџетом Града за културу и културне манифестације предвиђено 657.500,00 КМ.

На подручју Бањалуке цивилни сектор је остварио значајан ниво развоја у оквиру којег се издвојио одређен број удружења грађана, која су својим радом и активностима значајно утицала на задовољавање потреба и квалитет живота грађана, те се могу посматрати као партнери Града и градских јавних установа у сервисирању одређених потреба грађана на локалном нивоу. То је препознато од стране Скупштине Града, што је резултирало доношењем Одлуке о утврђивању статуса удружења од интереса за Град Бању Луку за 47 удружења грађана из различитих области дјеловања:

- Област социјалне заштите - помоћ сиромашним и социјално угроженим, помоћ инвалидима, дјеци и старим особама;
- Област здравства;
- Област науке и образовања;
- Област културе;
- Област ратних ветерана, породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила;
- Област људских права, права мањина, толеранције, вјерских слобода;
- Друге области од интереса за локалну заједницу.

Показало се да су најактивније организације које реализују пројекте из сљедећих области:

- сузбијања и превенције болести зависности;
- заштита од породичног насиља;
- проширене услуге социјалне заштите (низ мјешовитих услуга социјално угроженим и рањивим групама);
- дневни центри фокусирани на различите групе корисника;
- едукација дјеце и омладине;
- заштита људских права с акцентом на заштиту дјечијих права;
- промоција пронаталитетне политике.

У градском буџету није јасно видљиво колико Град укупно, на годишњем нивоу, издваја за пројекте невладиних организација.

НАЛАЗИ
ИСТРАЖИВАЊА

У наредном дијелу текста налазе се представљени резултати добијени квалитативном анализом података из интервјуа и са фокус група, како од стране дјеце, тако и од стране одраслих испитаника. Ови подаци дају нам опис стања сваке од генералних мјера имплементације Конвенције о правима дјетета, односно колико је Конвенција о правима дјетета инкорпорирана у законске и правне акте, да ли се и како израђују акциони планови, којима би се стање права дјетета побољшавало, на који начин локалне организације, које се баве заштитом права дјеце координирају своје активности, те колико користе међусобно капацитете, на који начин се локална заједница брине о правима дјетета, те да ли постоји и каква је сарадња невладиних организација са владиним локалним организацијама. Поред тога, биће ријечи и о томе колико су одрасли и дјеца упознати са правима дјетета и да ли се, на локалном нивоу, врше едукације из ове области, те колико је институција омбудсмана за дјечија права, видљива у локалној заједници.

1. Статус ратификације кључних докумената за људска права

Босна и Херцеговина је потписивањем Дејтонског споразума 1995. године преузела обавезу поштивања Конвенције о правима дјетета на подручју цијеле државе, чиме је преузела обавезу усклађивања свога законодавства са одредбама Конвенције. Остале конвенције које је БиХ ратифицирала, имају приоритет у примјени у односу на домаће законодавство, с обзиром да имају снагу уставне норме. Босна и Херцеговина је, уз то, постала потписница два факултативна протокола уз Конвенцију о правима дјетета, и то: Факултативног протокола о укључивању дјеце у оружане сукобе и Факултативног протокола о продаји дјеце, дјечијој проститицији и дјечијој порнографији из 2000. године, а потписала је и Миленијумску декларацију.

Међународни документи које је ратификовала Босна и Херцеговина су дио правног система ове државе и дио су Устава Босне и Херцеговине, Устава Федерације БиХ и Устава Републике Српске, те дио Статута Брчко Дистрикта БиХ.

Босна и Херцеговина је приступила многим УН и европским конвенцијама којима се регулише заштита дјечјих права, али још увијек нису у потпуности усклађени домаћи закони са одредбама Конвенције о правима дјетета и пратећим факултативним протоколима о заштити дјеце у оружаним сукобима и о продаји дјеце, дјечјој порнографији и дјечјој проститицији, Пакта о грађанским и политичким правима, Минималним правилима УН-а о провођењу малољетничке делинквенције (Ријадске смјернице из 1990. године), Минималним правилима за алтернативне казнене мјере (Токијска правила из 1990. године), УН Конвенције за борбу против организованог транснационалног криминала и њених пратећих протокола за спречавање, заустављање и кажњавање трговине људима, посебно женама и дјецом, и Протокола за борбу против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом, Конвенције о елиминацији дискриминације жена и права дјеце, међународне конвенције против тортуре и других врста окрутног и нехуманог и деградирајућег поступања и кажњавања, Конвенције о елиминацији расне дискриминације и Конвенције о доњој добној граници бр. 183 из 1997. године и о најгорим облицима дјечјег рада, бр. 182 из 1999. године.

У погледу реализације обавеза, које су дефинисане у оквиру препорука Комитета за права дјетета и препорука Вијећа Европе и Европске комисије, Босна и Херцеговина је до сада

провела реформу у области правосуђа, а посебно кривичног законодавства, али још увијек није завршен процес усклађивања закона с Конвенцијом о правима дјетета и факултативним протоколима, уз Конвенцију о забрани учешћа дјеце у оружаним сукобима и о продаји дјеце, дјечијој проституцији и дјечијој порнографији на свим нивоима.

Конвенција о правима дјетета је ратификована од стране Босне и Херцеговине 1993. године, и са овом информацијом су упознати сви одрасли испитаници овог истраживања, али њено познавање још увијек није на завидном нивоу, како код дјеце, тако ни код одраслих. Колико познају Конвенцију показивали су највише приликом остваривања контаката, прије самог интервјуа, јер су неки од њих изјављивали како они немају ништа са Конвенцијом, и како требамо да испитујемо омбудсмана за дјецу.

“Ми се у педијатријској служби бавимо бригом о здрављу дјеце, а о њиховим правима брину неке друге институције” (шефица педијатријске службе ЈУ “Дома здравља”)

2. Анализа усклађености домаћег законодавства са Конвенцијом о правима дјетета

Све анализе постојећих прилика и пракси у погледу имплементације основних начела из Конвенција о правима дјетета у БиХ и усаглашености домаћег законодавства са Конвенцијом потврђују да права дјеце нису примарни фокус интересовања, како у законодавству, тако и кроз дјеловање институција. Према наводима из документа Анализа усклађености законодавства Босне и Херцеговине са Конвенцијом о правима дјетета коју је урадила Институција омбудсмана за људска права у БиХ 2009. године уз подршку организације Save the Children Norway указују на сљедеће стање: у БиХ није успостављен ефикасан системски механизам за заштиту права дјетета, тако да се права дјеце углавном разматрају као додатна надлежност у тијелима или институцијама које Уставом и законом имају утврђен основни мандат за неку другу област, због чега се права дјеце третирају као додатна, а често и наметнута обавеза; видљиви су позитивни помаци у БиХ код креирања стратешких докумената. Примјетно је да су изостале мјере на усклађивању законодавства у БиХ којима се уређују права дјеце.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ је у 2010. години формирало радну групу која треба да изврши анализу усклађености домаћих закона са Конвенцијом о правима дјетета и свим осталим међународним механизмима за заштиту, али о овом процесу и његовим резултатима немамо више информација.

Општи став код готово свих секторских закона је да постоји значајна усаглашеност са Конвенцијом о правима дјетета, али постоји недовољна синхронизација у оквиру наших правосудних система у ентитетима. Цивилно друштво је укључено у доношење нових закона путем јавних расправа, али увијек остаје питање колико приједлога (амандмана) ће се уважити који се истакну у оквиру јавне расправе.

Испитаници са којима се разговарало нису били упућени у то колико је Конвенција укључена у законе, али оно што је овдје неопходно напоменути, јесте да ми немамо закона на локалном нивоу, већ су сви закони на републичком нивоу.

“Не знам колико је Конвенција о правим дјетета усклађена са Законом о здравственој

заштити, јер не познајем довољно детаљно ту Конвенцију. Знам само да у Републици Српској сва дјеца имају право на здравствену заштиту.” (шефица педијатријске службе ЈУ “Дома здравља”)

“МУП РС се труди да своје законе усклади са Конвенцијом о правима дјетета, а посебно желим да нагласим област која се бави малољетничком делинквенцијом. Ту увијек наглашавам Закон који је ступио на снагу у новембру 2011. године, а то је Закон о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку, који још побољшава положај дјеце и младих у кривичном поступку и којим се регулише заштита дјеце и младих као жртава, свједока и окривљених у кривичном поступку.” (начелник Одсјека за спречавање малољетничке делинквенције, ЦБ Бањалука, МУП РС)

3. Националне стратегије/Акциони План за дјецу

Вијеће министара БиХ је средином јула 2011. год усвојило Ревидирани Акциони план за дјецу Босне и Херцеговине за 2011-2014. годину. Основни циљ овог документа је осигурати подједнаку правну заштиту дјеце усклађивањем закона и пракси у БиХ у складу са Конвенцијом о правима дјетета. Акциони план садржи преглед активности, носиоце послова и рокове за њихово извршење и фокусиран је, између осталог, на унапређење здравља мајки и дјеце, унапређење здравствене заштите с нагласком на развој примарне здравствене заштите, образовни систем, уједначавање остваривања права социјалне заштите на подручју цијеле БиХ с посебним нагласком на дјецу из рањивих група.

Акционим планом су разрађени и други видови заштите дјеце, првенствено спречавање и сузбијање злоупотребе опојних дрога, сузбијање насиља над дјецом, малољетничко преступништво и поступање са малољетним починиоцима казних дјела, продаја дјеце, дјечја проституција, дјечја порнографија и укључивање дјеце у оружане сукобе. Акциони план садржи дијелове о прикупљању података, извјештавању, координацији и сарадњи. Акционим планом нису планиране активности на промоцији и провођењу права дјеце на учешће, што показује да принцип Конвенције који се односи на учешће дјеце ни код надлежних министарстава није прихваћен као принцип за чије се провођење власти залажу. То доказује и чињеница да дјеца нису консултована у процесу израде стратешког документа Државе о остваривању њихових права. Као ни претходни Акциони план, ни овај нема планирана средства за његову реализацију.

У изради Акционог плана за дјецу 2011. до 2014. године нису учествовали ни представници невладиних организација који раде са дјецом и за дјецу у Босни и Херцеговини, али су имали прилику да дају своје приједлоге за Нацрт Акционог плана за дјецу БиХ, што су неке организације и учиниле.

Када су локални акциони планови у питању, дјеца нису упозната да у њиховој локалној заједници они постоје, као ни да они могу учествовати у изградњи таквог једног плана. Они су у фокус групама наводили сљедеће проблеме, са којима се сусрећу у својим заједницама, на које би сугерисали локалним властима. Ти проблеми, када је приградско насиље у питању су сљедећи:

- инфраструктура: пут, расвјета,
- недостатак центара за дјецу,

- отворени простор за боравак и рекреацију дјеце, недостатак паркова, спортских објеката, као што: клизалиште, фудбалски стадион, кошаркашки терен, базен и терени за друге спортове,
- недостају им културни објекти.

Оно што је нарочито интересантно јесте да дјеца имају утисак да их нико из власти не би слушао јер, како кажу: *“Уђе им на једно уво, изађе на друго. Одрасли не слушају дјецу, стално говоре да су уморни од посла и да постоје озбиљни проблеми и да је ово наше смијешно”* (ученица основне школе).

Дјеца из градске средине наводе сљедеће проблеме:

- вршњачко насиље,
- квалитетније образовање,
- заштита од конзумирања нежељених супстанци,
- заштита дјеце на интернету.

Они сматрају да: *“Има ученика који у току наставе или после школе, скупе се ту на игралишту и дрогирају се”* (ученица основне школе).

Овај дио дискусије са одраслима почињао је са освртом на државни акциони план и његово свођење на локални ниво. Испитаници из ЦЈБ Бањалука, Дома здравља, НВО и медија, нису имали информација за овај дио разговора. Из ЦЈБ Бањалука су нам рекли да, како БиХ нема државну полицију, већ постоје ентитетске, тако се све активности ЦЈБ Бањалука проводе у складу са плановима на нивоу ентитета. Свака стратегија која се развије на нивоу ентитета, стратегија је која се директно примјењује и на локалном нивоу.

“Свака стратегија која се развије на нивоу ентитета, директно се преноси и на локалне нивое. Ми у МУП-у РС не развијамо стратегије на локалном нивоу.” (портпарол директора МУП-а РС)

Испитаници из Административне службе Града и ЈУ “Центар за социјални рад” су одговарали да сви државни планови, који се спусте на ентитетски ниво, директно се спуштају и на локални. Ти планови се одражавају на активности Града и његових институција, а нарочито на Стратегију Града 2007-2015. Испитаници нису могли да прецизирају који су то дијелови и које активности из државне стратегије, уврштени у локалну стратегију, али су се изјашњавали да све оне активности, које воде ка побољшању живота дјетета у локалној заједници, инкорпорисане су у локалну стратегију, те да Град Бањалука брине о својим “малим становницима”.

“Све оне активности које воде ка квалитетнијем и активнијем животу дјеце у нашем граду, ми у Административној служби се трудимо да нашим малим суграђанима и омогућимо кроз различите пројекте.” (стручна сарадница, Град Бањалука, Одјељење за друштвене дјелатности)

Такође су истицали да је сваки план само план и да се тек током његове реализације може видјети колико је адекватан, и да се дешава да се у току имплементације мијења у складу са потребама дјеце. Представници локалне власти су у интервјуу истицали да нису посебно задовољни начином извјештавања. Када је имплементација било ког вида акционог плана

на вишем нивоу у питању, јер нико од њих ништа не тражи, па онда самим тим ни они не дају повратне информације.

Акциони планови, који би се директно односили на дјецу, на локалном нивоу се израђују само у ЈУ "Центар за социјални рад" Бањалука, а Град Бањалука их нема, већ се оријентише на ентитетске планове, али исто тако и када се раде планови у оквиру неких других области, истичу да су дјеца увијек укључена, али не дају практичне примјере. Испитаници наводе само да повратне информације, које добију од дјеце као корисника услуга, или од дјеце као учесника у пројектима, користе у изради акционих планова.

"Једина институција на нивоу Града, која ради на изради акционих планова и која те планове прави на основу вођених статистика, јесте наш Центар за социјални рад. Његови радници заиста се посвећују изради што квалитетнијих планова, како би својим корисницима омогућили бољу социјалну заштиту." (стручни сарадник, Град Бањалука, Одјељење за друштвене дјелатности)

У креирање локалних политика заштите дјетета укључени су главни носиоци система дјечије заштите, а то су ресорно министарство Јавни фонд дјечије заштите, ЈУ "Центар за социјални рад" Бањалука и Одјељење за друштвене дјелатности Града Бањалука, што опет указује на оријентацију ка вишим инстанцама власти.

На основу овога се изводи закључак да нема посебног плана за имплементацију Генералних мјера имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу, када је Град Бањалука у питању. Једнино што је овдје битно напоменути, јесте план активности, који се тренутно проводи, како би Град Бањалука добио лиценцу "Град по мјери дјетета". Како би се ова лиценца добила, формирана је радна група која треба да изради план активности како би се Град прилагодио потребама дјетета и био што прилагођенији за одрастање и развој дјеце.

Међутим, Град Бањалука кроз финансирање институција које се баве остваривањем појединих права дјетета (предшколске установе, средње школе, дом здравља, центар за социјални рад), израђује појединачне планове и на тај начин једним дијелом доприноси имплементацији Генералних мјера имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу.

Када је сарадња са цивилним друштвом у питању, испитиване стране су врло позитивно одреаговале и информације које су добијене говоре да је овај вид сарадње врло професионалан, да су организације владиног и невладиног сектора увезане бројним меморандумима о сарадњи и да се својим капацитетима и искуствима одлично надопуњују. У Граду Бањалука смо добили информацију, да је план за побољшање квалитета живота особа са инвалидитетом 2007-2013. (у оквиру кога се један дио односи на дјецу) и проистекао из једне такве сарадње и да је био први у овој области, и прије ентитетског и прије државног, те да му сада слиједи израда новог.

Испитивани истичу да би било врло корисно радити на локалним акционим плановима директно везаним за дјецу.

4. Координација имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу

Када су правне мјере у питању, учесници истраживања различито размишљају, на што утиче и ниво знања и о Конвенцији, као и о законима који постоје у држави, ентитету и на локалном нивоу.

Испитана дјеца сматрају да је држава дужна да донесе законе који би штитили дјецу, те да би било добро када би на доношење закона утицали сви грађани, односно када би грађани на неки начин били укључени у тај процес. Сматрају да одрасли могу да утичу на спровођење закона ако то желе, док они, дјеца, не могу никако да утичу, јер им нико то не дозвољава. Када су им права угрожена, они би се обраћали одраслим особама у својој околини (стручној служби у школи или родитељима), а мање својим наставницима односно разредницима, као што се може видјети из сљедеће изјаве:

“Ја се пожалим разредници да ме неко од наставника вријеђа, она оде и каже том наставнику и онда само ја настрадам” (ученик основне школе).

За дјецу из градске средине полиција је та која може да утиче на спровођење закона. Генералан утисак је да дјеца нису упозната са дјечијим правима и обавезама и да је потребна системска едукација свих узраста на прикладан начин, како би се стекла основна знања о дјечијим правима и Конвенцији о правима дјетета.

С обзиром на податке добијене у току испитивања одраслих, стиче се утисак да се на локалном нивоу не израђују акциони планови, који би ишли у прилог остваривања права која су дјецы загарантована Конвенцијом о правима дјетета. Имајући у виду да ни закони нису усаглашени у потпуности са Конвенцијом, поставља се и питање како би се на локалном нивоу и могло у потпуности радити у складу са оним што Конвенција прописује, када институције морају да раде у складу са законом.

Брига о унапређењу квалитета живота дјецы и дјечија заштита су у надлежности Одјељења за друштвене дјелатности Града Бањалука. У оквиру тог Одјељења ради доста стручних сарадника, чији рад је адекватно структуриран и увезан и информације се врло ефикасно, према изјавама интервјуисаних, размјењују. Поред тога, постоје и одређена Скупштинска тијела (Савјет за социјалну политику и социјалну заштиту и Савјет за младе), са којима такође имају добру сарадњу. Скупштина Града нема посебне Комисије или посебан Савјет који би бринуо о дјецы. Када је рад радника Одјељења за друштвене дјелатности Града Бањалука у питању, њихова сарадња је формализована у смислу да се зна шта тачно свако од њих ради. Из Одјељења за друштвене дјелатности Града Бањалука сматрају да имају одличну сарадњу са организацијама цивилног друштва, која је формализована и за коју постоје потписани меморандуми о сарадњи. Са невладиним организацијама је сарадња оцијењена као врло добра, од стране града Бањалука.

“Ми смо врло задовољни сарадњом са невладиним организацијама у нашем граду. Ми смо ту сарадњу формализовали на тај начин што са сваком од њих потписујемо меморандум о сарадњи и оне имају обавезу, да поред извршења активности, које су планиране пројектом и извјештавају Град о тим активностима, као и о утрошку новчаних средстава.” (стручна сарадница, Град Бањалука, Одјељење за друштвене дјелатности)

Они у сарадњи са Центром за социјални рад претежно комуницирају са организацијама цивилног друштва. Како је директорица Центра била укључена у Савјет за дјецу РС, самим тим директно су добијали и информације са ентитетског нивоа. Истичу врло добру сарадњу са институцијом омбудсмана, која такође иде преко Центра за социјални рад.

Постоје препреке у раду Одјељења за друштвене дјелатности, које се огледају у недостатку кадра, који би обављао бројне послове, којима се ово одјељење бави. Сваке године се број послова повећава, али не и број радника. Зато није могуће да се један сарадник бави само једном активношћу, већ се обично баве са више, па посао неминовно понекад и трпи.

“Један од наших великих проблема је и недостатак стручног кадра у Одјељењу за друштвене дјелатности, па онда свако од нас ради на више страна и нисмо у могућности да се увијек стопроцентно удубимо у сваку активност, тако да онда и квалитет нашег рада опада.” (стручна сарадница, Град Бањалука, Одјељење за друштвене дјелатности)

Посебно бисмо нагласили податак који смо добили од стране интервјуисане особе из ЦЈБ Бањалука, која нам је указала на Закон о заштити у поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку, који је на ентитетском нивоу, али који се примјењује и на локалном нивоу и који је у знатној мјери побољшао положај дјетета у кривичном поступку. Његово побољшање огледа се у томе што је дијете заштићеније, како у току саме истраге, тако и у току судског процеса, јер га се може испитати само два пута. Одредбе овог Закона се потпуно примјењују на локалном нивоу.

“Уведена је мјера полицијског упозорења, када су у питању саслушања свједока или оштећених малољетника, гдје се саслушавање врши уз снимање, прављење аудио и видео записа и дијете се може испитивати само два пута ... циљ овога је да се жртва, односно свједок што мање трауматизује” (Начелник Одсјека за спречавање малољетничке делинквенције, ЦЈБ Бањалука, МУП РС).

“Код доношења одлуке, односно санкције, не води се само рачуна о тежини дјела, већ се води рачуна о личности и шире се посматра, него до сад” (Начелник Одсјека за спречавање малољетничке делинквенције, ЦЈБ Бањалука, МУП РС).

Поред горе наведеног, према новом Закону, све особе које долазе у контакт са дјететом требају да имају посебне вјештине и знања, како не би угрозили личност дјетета у самом поступку истраге, што опет иде у прилог поштивања Конвенције о правима дјетета. Осим помака на пољу закона, испитаник наводи и још један документ који се зове Протокол о поступању у случајевима насиља, којег су институције потписнице дужне да примјењују. Овај протокол су потписали Министарство просвјете и културе, Министарство здравља и социјалне заштите, Министарство унутрашњих послова и Министарство за породицу омладину и спорт.

У ЦЈБ Бањалука истичу веома добру сарадњу са Центром за социјални рад и Омбудсманом за дјецу РС, са којим размјењују информације и кад год је потребно удружено дјелују.

На крају овог дијела би се могло закључити да су испитивани представници локалних институција задовољни међусобном сарадњом, када год су права дјетета угрожена, али и у било којим другим ситуацијама.

5. Праћење имплементације Конвенције о правима дјетета

Праћење права дјетета у школама није активност која се редовно изводи, али се о правима дјетета може говорити у оквиру разних предмета, нарочито на часовима Васпитног рада са одјељенском заједницом, као и на Савјету ученика, када су дјеца у прилици да расправљају о својим правима и да рјешавају ситуације у којима се њихова права угрожавају. Дјеца у градској школи тврде да постоје разне секције у њиховој школи, али да им дјелује да наставници нису заинтересовани за одржавање и рад на тим секцијама. Дјеца истичу да су спроводили анкете у школи о вршњачком насиљу, што значи да су дјеца заинтересована и имају вољу за рад на пројектима, али тврде да су разредници ти који су најмање заинтересовани за рад и да се на часовима Васпитног рада са одјељенском заједницом расправља само о владању.

Дјеца истичу да немају секцију која би се бавила дјечијим правима. Своје проблеме износе једино Савјету ученика, али тај Савјет нема довољан утицај у школи. Сматрају да би се Савјет ученика требао бавити дјечијим правима. Они су изјавили да сваки представник свог разреда у Савјету треба да изнесе проблеме из свог разреда и да заједно нађу адекватно рјешење.

“Наше право је да бирамо гдје желимо да идемо на екскурзију, али на крају идемо тамо гдје су наставници одлучили, јер је наставница од директора жена и не можемо се жалити директору, јер би он то њој пренио” (ученица основне школе).

Навели су да неки наставници крше права:

- да симпатизирају неке ученике,
- вријеђају, омаловажавају, називају погрдним именима (коњу, мајмуне, глупане...),
- да чак и не прегледају радове појединих ученика, већ одмах дају оцјену,
- да ученике хватају за капут и избацују из учионице.

“Мој друг је одговарао два пута на дан, и наставница га је трећи пут прозвала, а он се није спремао. Рекао јој је да је одговарао два пута, али она је на то рекла нема везе, унијећу ти ја оцјену на други датум” (ученик основне школе).

Предсједник мјесне приградске заједнице истиче како на простору ове мјесне заједнице нема никога ко се бави прикупљањем података о дјеци, а грађани мјесне заједнице су веома мало упознати са својим правима и немају институцију у којој би могли да се информишу о истим.

“То једино зависи од школа колико су оне саме по себи организоване и то је то, а мимо школе нема ништа” (предсједник мјесне заједнице).

Мјесна заједница има једино организовано да два пута мјесечно долази особа из Центра за социјални рад и на услузи је социјално угроженим и сл, а постоји потреба за најмање једном особом у центру за социјални рад која би била у потпуности посвећена само њиховој мјесној заједници, јер се ради о великој мјесној заједници.

Када је надгледање провођења Конвенције о правима дјетета у локалним установама у питању, нити један испитаник није се изјаснио да у установи из које долази, неко обавља

ову активност, осим особа из невладиних организација, јер је госпођа из организације Удружење ментално недовољно развијених лица, а то је удружење које је укључено у УНИЦЕФ-ов пројекат праћења остварења дјечијих права на локалном нивоу. Међутим, не може се рећи да и друге установе не прате примјену и провођење права дјетета, када се или брину о дјечи или им нуде различите услуге, којима настоје да им живот учине бољим.

У Административној служби Града Бањалука сваки референт прати стање у својој области, а у документу који се прави за Скупштину Града, одборници се информишу о свему што се односи на права дјетета, када је Град Бањалука у питању. На овај начин се врши информисање јавности о тим подацима. С друге стране, постоје и невладине организације, као Здраво да сте и Удружење ментално недовољно развијених лица, које су задужене за праћење стања имплементације права дјетета, од којих се добијају подаци и за локални ниво. У овоме им пуно помаже Центар за социјални рад. Обједињене базе података о дјечи, на локалном нивоу нема, те се подаци прате само секторски. Обавјештавање јавности преко одборника Скупштине Града није ефикасно.

Када је праћење остваривања права дјетета од стране саме дјеце у питању, испитаници истичу значај Савјета ученика у основним и средњим школама, као тијела која имају функцију да указује на проблеме, као и примјере добре праксе, када је остваривање права дјетета у питању.

6. Прикупљање података и индикатори о дјечи

У Граду Бањалука је у фази развијања механизам помоћу којег би се прикупљали подаци о дјечи. Он је заснован на раније реализованом пројекту који је подржавао УНИЦЕФ, у склопу СПИС програма, и активности на успостављање система ДевИнфо база у БиХ. ДевИнфо је састав база података који омогућава прикупљање, чување и дисеминацију података о друштвеном развоју и користи се у преко 120 земаља за праћење Миленијских развојних циљева и других националних приоритета. Овом базом података се обухватају и подаци из образовања и социјалне политике.

Са ОСЦЕ-ом се доста радило на питању дјеце ромске популације. Највећи број података се прикупља по институцијама које су локалног карактера. Највише разрађену базу података има Центар за социјални рад. Наравно, ту су и Дом здравља, ЦЈБ Бањалука. Свака институција, у складу са својом надлежности, брине о бази података.

У Центру за социјални рад истичу да унутар организације имају разрађен систем прикупљања података, јер су они основ за њихово ефикасније дјеловање. Оно што су нарочито истакли јесте да је њихов представник и члан на нивоу БиХ тијела које је укључено у борбу против трговине људима и ту су дјеца као циљна група, тако да су у тој групи осмишљени индикатори о дјечи која су потенцијалне жртве трговине људима. Стручни радници Центра су прошли обуку, да могу препознати те индикаторе, када се нађе неко дијете, које је жртва трговине људима, те да могу да воде евиденцију те дјеце.

“Ми у Центру имамо разрађену процедуру прикупљања података у сваком сектору. Ми те податке користимо за планирање наших даљих активности, али и шаљемо градској управи, Заводу за статистику, као и надлежном Министарству” (Радница Одјељења

општих послова, ЈУ “Центар за социјални рад”, Бањалука).

У свим институцијама Града, у којима је обављен интервју, истакли су да имају базу података о свим корисницима услуга, па тако и о дјечи.

Подаци се разврставају на различите начине:

- према полу,
- дјеца из социјално угрожених породица,
- дјеца без једног или оба родитеља,
- дјеца из маргинализованих група, итд.

Када је Град Бањалука у питању, њихови подаци још увијек нису доступни јавности на веб страници Града, али што се других институција тиче, подаци су доступни, како на веб страницама тих институција, тако и на веб страници Завода за статистику РС.

Подаци који се прикупљају се користе, како за провјеру ефикасности тренутних програма који се проводе, тако и за даља планирања. У Центру за социјални рад, Дому здравља и ЦЈБ Бањалука рекли су да све своје податке, односно базе података, користе како би радили на изради превентивних програма. Подаци који се добијају на локалном нивоу, достављају се организацијама на вишим нивоима, онда када оне то затраже.

Сви испитаници истичу да су користили добијене податке да би мијењали тренутне политике и планиране активности, али да увијек има простора за напредак, када је кориштење добијених података у питању.

Видљивост дјеце у буџетима

7. Видљивост дјеце у буџетима

Дјеца се изјашњавају да немају прилику да са родитељима планирају кућни буџет, нити их родитељи о буџету извјештавају, а када је локална заједница у питању, онда су се изјаснили да нису задовољни улагањем у образовање и спорт и да би се у ове двије гране требало више улагати, односно да би се на потребе дјеце требало одвајати више новца.

На питање колико новаца се у градском буџету одваја на дјецу, не може се одговорити прецизно, јер нема посебних линија за дјецу, већ су то претежно линије за организације које се баве дјецом, када је градски буџет у питању, али у оквиру њих један дио расхода иде на плате радника, један на одржавање зграде и сл. А само један дио иде директно на активности са дјецом. Када су организације мимо Административне службе Града у питању, они се изјашњавају да би требало да Град више издваја за дјецу и потребе дјеце. Испитаници из Одјељења за друштвене дјелатности сматрају да би требало више, али да Град тренутно издваја онолико средстава, колико се буџетом и реално може.

“Ми у Центру за социјални рад не можемо тачно да одговоримо на питање колико се новаца из нашег, односно општинског буџета издваја за дјецу, јер су то издвајања са различитих линија и по различитим основима, а не постоје посебно планиране линије за дјецу” (Радница Одјељења општих послова, ЈУ “Центар за социјални рад”, Бањалука).

“Град нема посебне линије за дјецу. Постоје неке у којима су очита издвајања за дјецу

и младе, као што су стипендије, али из других линија се не види јасно колика су наша издвајања за дјецу, па с тога и не можемо јасно рећи колико наша општина издваја за наше малишане. Тај податак мислим да бисмо требали имати, али мислим да је веома компликовано тренутно за извести” (Стручна сарадница, Град Бањалука, Одјељење за друштвене дјелатности).

Нема изражених области којима се више или мање посвећује пажња у буџету. Оне зависе од године, односно тренутка. Град највише средстава издваја за образовање (посебно предшколско образовање) и помоћ дјечи у потреби (дјеце самохраних родитеља, дјеце без родитеља, дјеце из вишечланих породица, дјеце из маргинализованих група, нарочито дјеце ромске популације). Када су дјеца Роми у питању, у Граду сматрају да доста чине за ову популацију дјеце, јер издвајају битна средства за финансирање њиховог школовања, изградњу стамбених објеката, плаћају им мјесечне карте за превоз.

У буџету Града нема посебне линије за дјецу, али постоје неке, које обухватају дјецу као кориснике, индиректно, али не посебно одвојене. Иста ствар је и са линијама буџета локалних институција. Јасно издвајање новца за активности усмјерене ка дјечи могуће је видјети само у пројектним активностима.

Постојеће финансијске кризе су се одразиле и на буџет Града и одвајање унутар буџета града. За 2013. годину је буџет Града мањи за једну трећину од претходне, што мора неминовно да се одрази на одвајање средстава и на линије којима су обухваћена дјеца. Од свих линија, једино није рађено на смањењу линије за стипендије. Међутим, и поред смањења буџета, у градској управи користе кредитна задужења да би се капацитети предшколских установа повећали и да овај ниво образовања не би трпио.

Ни градска управа, а ни локална институција нам нису могли дати податак колико се на годишњем нивоу издваја за дјецу у буџету, јер је то прилично немогуће израчунати, с обзиром на то да не постоје посебне линије за дјецу. Када је ријеч о промјенама у буџету и његовој структури, сматрају да је потребно увести одређене промјене, као нпр., поставити директно ставке које се односе на дјецу.

Закон о трезорском пословању и Закон о буџетском финансирању су два документа, која негдје, по мишљењу испитаника из Одјељења за друштвене дјелатности, донекле ометају или онемогућавају овакву расподјелу, односно планирање буџета, у којем би дјеца била видљива. Они сматрају да све док се не пређе на пројектно планирање и финансирање, овај искорак ка бољем ће бити тешко проводив.

8. Сарадња са цивилним друштвом

Када је рад невладиних организација у питању, дјеца су се изјаснила да не учествују у активностима нити једне невладине организације, али да су чули за неке (Здраво да сте, Ин-спе).

Предсједник приградске мјесне заједнице са којим су дјеца разговарала, наводи да нема остварену сарадњу са институцијама које се бави дјечијим правима, нити сарадњу са НВО сектором.

Из Града Бањалука сматрају да имају лијепу и плодну сарадњу са невладиним организацијама

и да од многих имају доста користи, јер се баве активностима које су значајне за Град, а којима службе града не стигну да се баве или немају капацитета. Зато је Град одређен број њих, на основу јавног конкурса на који су се удружења јавила, и прогласио удружењима од значаја за развој Града. Закључком уз Одлуку Скупштине града о утврђивању овог статуса дефинисана је обавеза удруживања одабраних организација у савезе, а Одјељењу за друштвене дјелатности и Одјељењу за борачко-инвалидску заштиту додијељена је одговорност сарадње и комуникације са удружењима. У разговору са појединцима из невладиних организација, од којих су неке на том списку, добио се податак да те организације и не осјећају да су у неком повлаштеном положају, када је финансирање у питању, већ да им тај статус само намеће додатне обавезе око извјештавања Града и слања бројних докумената ка Граду.

Град сваке године расписује конкурс, на који могу да конкуришу невладине организације са својим пројектима. Сваке године се нуде различите теме, али тема која се односи на побољшање квалитета живота дјеце у граду увијек остаје.

Од 2007. године, Град, захваљујући Центру за социјални рад, има праксу потписивања меморандума о разумијевању и сарадњи са невладиним организацијама. Када се уђе у неки пројекат, онда се праве одговарајући уговори, јер меморандум о сарадњи није обавезујући. Представници невладиних организација су се врло позитивно осврнули на сарадњу са Центром за социјални рад на различитим пројектима и начином на који су, од стране Центра третирани као партнери.

“Центар за социјални рад је изврстан партнер за невладин сектор. Организација у којој се планирају активности и на основу статистичких показатеља изводе пројекти” (учесница фокус групе).

У Центру за социјални рад су навели мноштво невладиних организација са којима имају одличну сарадњу, а посебно су се позитивно осврнули на НВО Удружење ментално недовољно развијених лица и „Нова генерација“. Они сматрају да би им било много теже имати толико активности колико Центар нуди, да немају помоћ компетентних људи из НВО сектора.

У Граду наводе да су учествовали у ЛОД1 пројекту, који реализује УНДП у сарадњи са локалним заједницама у БиХ, и да су након тога усвојили ЛОД методологију, а она подразумијева транспарентнији начин додјеле средстава невладиним организацијама. Бањалука учествује и у ЛОД3 програму, тако да је Град обезбиједио доста средстава, негдје око 400.000,00 КМ, које би се требале преусмјерили невладиним организацијама. Представници невладиних организација сматрају да би Град требао да обрати више пажње на организације из „трећег сектора“ које постижу завидне резултате, односно које се баве питањима важним за град и потребе његових грађана, те на организације које имају адекватан стручни кадар и које професионалцима у Граду помажу да градску средину учине адекватнијом и сигурнијом за развој дјеце.

“Сматрам да Град не обраћа довољно пажње на организације из невладиног сектора. Постоји нешто што се зове листа организација од значаја за Град, на којој се налази и наша организација, али ми од те листе немамо готово ништа, имамо само гомилу трошкова, бирократије, како бисмо чиновницима у Граду на крају сваке године послали податке о свом пословању, податке које не шаљемо ни на најзахтјивније конкурсе за пројекте међународним организацијама” (учесница фокус групе).

Када се говори о побољшању сарадње са невладиним сектором, у Граду сматрају да има доста простора и да су побољшања увијек добродошла. Прво се мисли на побољшање које је везано за само доживљавање Града као институције која донира. Из Града сматрају да их се не би требало у тој сарадњи раздвајати на двије стране, како кажу “они и ми”. Важно је радити на разбијању предрасуда да је Град невладином сектору непријатељ или конкуренција. Истичу значај партнерског односа.

Када су консултације са дјецом у питању одговори су различити из различитих институција. Невладине организације, Центар за социјални рад, Дом здравља и ЦЈБ Бањалука имају прилику да чешће дођу у додир са дјецом и они изјављују да тада цијене њихове сугестије, као и да кроз пројекте у којим дјеца учествују добијају доста корисних информација о томе колико су ти пројекти њима корисни, односно колико су активности у тим пројектима њима корисне и прилагођене. У Граду су нам рекли да интензивну комуникацију имају са дјецом која су њихови стипендисти и да са њима разговарају тада када долазе да потписују уговоре у стипендирању, али да немају неку посебну активност, нити обичај, да контактирају са дјецом и од њих добијају повратне информације о квалитету својих услуга и њиховој ефикасности. Највише информација о томе добијају преко Центра за социјални рад, Дома здравља и Центра за предшколско васпитање.

У свим институцијама смо на питање о томе како дјеца добијају повратну информацију од њих добили сличне одговоре.

9. Међународна сарадња

Сви испитаници из локалних организација су се изјаснили да имају доста међународне помоћи, чији новац, једним дијелом, иде и у сврхе остваривања и побољшања права дјетета на локалном нивоу. У Граду су помињали доста тих пројеката, које су финансирани: УНИЦЕФ, ОСЦЕ, УНДП, као и ЛОД1 и ЛОД3 пројекат, на којима се велики број активности односио на побољшање положаја дјетета и квалитета живота дјетета на локалном нивоу.

У Центру за социјални рад су истакли да усљед јако добре сарадње са невладиним организацијама они имају прилику да користе (пored тога што и сами користе) фондове међународних организација, јер их невладине организације, њихови сарадници, увијек позову као партнере, онда када то конкурс међународне организације то дозвољава.

Када је ријеч о средствима која нису користили, а која би могла да се користе, сви испитаници су наводили ИПА фондове, који ће бити на понуди оног тренутка када БиХ добије прилику да уђе у ЕУ. Друга средства нису навођена.

У ЦЈБ Бањалука наводе да имају међународну сарадњу, јер је полиција РС чланица Асоцијације шефова полиције ЈИ Европе (СЕПКА), и у оквиру ње се спроводу различите акције, као нпр., рад полиције у заједници и у оквиру тога је урађен и приручник, који садржи различита добра искуства из праксе.

Представници невладиних организација су нагласили да они највећи дио својих буџета пуне из средстава међународних организација и да није њих веома би тешко функционисали. Задовољни су сарадњом са међународним организацијама, али је доступност и њихових фондова ограничена.

10. Независне институције за људска права (омбудсмани)

Од испитиване дјеце у градској и приградској школи, само је једна дјевојчица знала за институцију омбудсмама, док остала дјеца нису за њу чула. Они су се изјаснили да не би знали да коме требају да се обрате уколико им њихова права буду угрожена. Дјеца сматрају да би их Савјет ученика требао информисати о омбудсману.

Када је комуникација са институцијом омбудсман у питању, сви испитани из локалних установа су навели веома позитивне коментаре према овој институцији. Сви имају јако добру сарадњу и сматрају да је омбудсман за дјецу РС, веома отворена институција, која свим начинима настоји да створи што боље услове за поштивање права дјетета. Позитивни коментари се односе на сљедеће аспекте сарадње и комуникације: размјена статистичких и других података и заједнички пројекти.

У Граду су навели да је представник омбудсмана за дјецу РС укључен у координациони одбор пројекта „Град пријатељ дјеце“, који се проводи у Бањалуци, јер Бањалука претендује да добије и ту етикету.

Када су препоруке омбудсмана за дјецу РС у питању, оне се веома цијене и онда када се добију, сви се активирају да их испоштују. Омбудсман за дјецу РС претежно по овом питању уско сарађује са Центром за социјални рад и полицијом. Испитанице из Центра су нам рекле да се, када год је то могуће, труде са испоштују њихове препоруке. Квалитет сарадње са овом институцијом истичу и испитаници из ЦЈБ Бањалука.

Када се погледа на коментаре дјеце и на њихово познавање институције омбудсмана за дјецу РС и како локалне институције гледају на ову институцију, може се закључити да би њени представници требали посветити више пажње упознавању дјеце са својом улогом у друштву, како би дјеца могла да користе њихове услуге, односно да указују на непоштивање права дјетета.

11. Обуке и јачање капацитета за имплементацију Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу, информисање и подизање свијести о правима дјетета

Када је промоција Конвенције о правима дјетета у питању, о њој се највише говори у току недјеље дјетета и тада грађани Бањалуке имају прилику да на различитим мјестима у граду добију информације, како о Конвенцији, тако и о мјестима на којима могу да добију различите врсте помоћи, које су усмјерене на дијете. Исто тако, град обилује са доста различитих активности, како умјетничких, тако и спортских и разних других. Све ово буде пропраћено путем медија. Поред тога, постоје и периоди у години када одређене невладине организације имају различите манифестације, које су једним дијелом финансиране од стране Града Бањалука, којима се такође промовишу права дјетета. Једна од њих је и Креативни август, коју проводи НВО “Здраво да сте”.

Едукације о Конвенцији су организовале претежно невладине организације које се баве тим, а подржавају их, колико финансијски, толико и тим што шаљу своје раднике на њих, владине организације. Међутим, испитаници су жељели да се напомене, да иако локалне владине организације не раде на едукацији људи о Конвенцији о правима дјетета, оне доста раде на едукацији која побољшава положај дјетета у локалној заједници.

Када је ријеч о препрекама у погледу информисања и подизања нивоа свијести о правима дјетета, истичу се предрасуде, као једна од највећих, због којих се са дозом резерве прилази и самој Конвенцији. Међутим, испитивани сматрају да се то у посљедњих 10 година и мијења, нарочито кроз Савјете ученика у основним и средњим школама.

Да би се побољшала ситуација у погледу имплементације Конвенције о правима дјетета на локалном нивоу, испитаници сматрају да везе између актера у друштву морају да буду боље, да се организације које сарађују адекватније увезу.

ВИЗИЈА

ГЛАВНИ
ЗАКЉУЧЦИ

ПРЕПОРУКЕ

Визија

У истраживању је испитаницима постављено и неколико веомих важна питања:

1. Из ваше позиције и струке, шта бисте урадили, да имате сав потребан новац на располагању, да унаприједите права дјеце на локалном нивоу?
2. Из ваше позиције и струке, шта се може урадити да се унапреде права дјеце на локалном нивоу, а што не захтијева новчана улагања?
3. Мислите ли да се могло урадити више за дјецу у нашој локалној заједници?

Одговори на ова питања упућују на визију локалне заједнице и свијест о важности права дјетета, свијест о ресурсима и могућностима. Одговори које смо добили говоре нам да одрасли испитаници нису били креативни, када су у питању биле активности, које би се могле покренути, како би се дјеци омогућио бољи живот у локалној заједници, али за које не треба улагати новац. Сви су имали идеје, за које су сматрали да је неопходна материјална подршка.

Те идеје се огледају у сљедећем:

- побољшати инфраструктуру игралишта, спортских терена и паркова за дјецу,
- појачати социјална давања према угроженим породицама,
- повећати сигурност дјеце у локалној заједници увођењем школских полицајаца и полицајаца у заједници, и
- оснаживати институције које се баве дјецом са адекватним професионалцима, како не би долазили у ситуацију да се на вријеме не може адекватно одреаговати, када су потребе дјетета у питању.

Мањак креативности у одговорима одраслих испитаника вјероватно је узрокован и тим што нису свјесни ресурса који им стоје на располагању за унапређење стања права дјеце, без нових улагања, могућности другачије расподјеле постојећих средстава, кориштења ресурса невладиних организација, волонтеризма, те боље организације рада.

Главни закључци

Један од главних фактора, који пружа подршку ефикаснијој имплементацији Конвенције о правима дјетета јесте воља људи на терену да се одређене ствари побољшају и спремност да се признају недостаци.

Други фактор су примјери добре праксе у појединачним институцијама, као што су Центар за социјални рад, који је своје функционисање прилично структурирао постављајући одређене стандарде, па се по узору на њега могу мијењати и остале институције локалног карактера, а поред Центра потребно је навести и важне промјене у Кривичном закону, које су малољетницима у РС омогућиле адекватнији третман на суду и поштовање њихових права, те адекватније и ефикасније по дијете, функционисање ЦЈБ Бањалука.

Треће је признање људи из различитих институција да је сарадња међу њима веома добра, да се подржавају, надопуњују у настојањима да пружају услуге на што адекватнији начин. Уколико су институције унутар једне општине разједињене и уколико не настоје да надопуњују капацитете, имају у старту проблем да врше било какве промјене, јер појединачне промјене, односно оне које се односе на промјене унутар само једне институције иду много спорије, него када се то дешава упоредно у више институција. Побољшање квалитета рада у једној институцији, не значи аутоматски и побољшање квалитета живота људи у тој заједници.

Четврто је добра комуникација са локалним властима. Ово је важна карика у промјенама, јер када институција жели да изведе одређене промјене, уколико нема подршку локалних власти, до тих промјена ни не долази.

Које су препреке

- Препреке могу да буду тренутни закони, који могу да отежавају неке од промјена, као и недостатак подзаконских аката, који не разрађују одређене законске одредбе.
- Одређене законске одредбе нису пропраћене буџетом, односно за њих нису планирана никаква буџетска средства.
- Препрека је и недовољна едукованост запослених у институцијама које воде бригу о дјеци, као и доносилаца одлука, када су права дјеце у питању.
- Лоши економски услови, тако да се неки од приједлога за унапређење стања не могу испоштовати, као нпр. више издвајања у буџету за дјецу.
- Једна од препрека може да буде и то што БиХ нема попис становника од 1991. године, јер знамо да је илузорно размишљати о неким прецизнијим плановима, уколико није познато почетно стање

Препоруке

1. Локалне власти би требале да се усмјере на осмишљавање акционих планова и стратегија на локалном нивоу, којима би се проводиле генералне мјере провођења Конвенције о правима дјетета, као и на спуштање, како државних, тако и ентитетских акционих планова и стратегија на локални ниво. У израду акционих планова и стратегија би требало, колико год је то могуће и у складу са њиховим компетенцијама, укључивати и дјецу.
2. По узору на Центар за социјални рад, и остале градске институције би требале да усвоје стандарде, како би и услуге, али и прикупљање података релевантних за њих били акредитовани и уједначени, те како би се на основу прикупљених података могло вршити и планирање, али и евалуација акционих планова и стратегија.
3. Унапређења система доношења одлука на локалном нивоу путем увођења чек-листе која би се попуњавала прије сваке одлуке и осигуравала да се све оне промисле са аспекта 4 основна принципа из Конвенције о правима дјетета: најбољи интерес дјетета, дјечије мишљење и партиципација, не угрожавање парава на живот, опстанак и развој, и недискриминација.
4. Унутар локалних власти би требало да постоји тијело, које би се бавило праћењем остваривања генералних мјера провођења Конвенције о правима дјетета, или би се невладине организације, које у овој области имају адекватно искуство, могле узети као партнери у овој активности.
5. Информације о пројектима, активностима, различити статистички показатељи би требали да буду доступни јавности испред градске власти и сваке локалне институције, на њиховим веб страницама. Подаци који су разумљиви дјецу из претходно наведених докумената, требали би да им буду представљени.
6. Савјети ученика и родитеља унутар основних и средњих школа би требали да се, као тијела, користе за прикупљање података о поштивању права дјетета унутар образовних институција, која би обавјештавала локалне власти, као и републичке, о њиховом кршењу, те као тијела унутар којих би се ученици и родитељи едуковали о правима дјетета на адекватан начин. Чланови ових тијела би требали да буду информисани о институцији омбудсмана, како би знали његове овласти и могућности дјеловања у сврху заштите права дјетета.
7. Унутар градског буџета и буџета сваке локалне институције, која се бави дјецом, требало би да буду видљивије линије, које показују колико средстава се одваја за дјецу.
8. Градски буџет би требао више средстава да усмјерава на рад са дјецом, под којим се подразумијевају превентивне активности и брига о њиховом психичком и физичком здрављу.

ΔΟΔΑΤΑΚ

Списак литературе:

1. Стратегија развоја Града Бањалука у периоду од 2007–2015. http://www.banjaluka.rs.ba/static/uploads/kategorije1/administrativna_sluzba/strategija.pdf
2. Извјештај о раду ЈУ “Центар за социјални рад” Бањалука, <http://www.csrbl.org/?lng=lat&cat=8>
3. Информације одједи у ризику у граду Бањалука 2011. <http://www.csrbl.org/?lng=lat&cat=8>
4. Информације о насиљу у породици у граду Бањалука 2011. <http://www.csrbl.org/?lng=lat&cat=8>
5. Извјештај о стању малољетничке делинквенције у Граду Бањалука, <http://www.csrbl.org/?lng=lat&cat=8>
6. БЛ – Инфо, <http://www.banjaluka.rs.ba/asbl/bulletins/>
7. Буџет Града Бањалука за 2013. годину, http://www2.banjaluka.rs.ba/static/uploads/moduli/budzet/Budzet_2013.pdf
8. Програм пословања Центра за социјални рад за 2012. годину, <http://www.csrbl.org/wp-content/uploads/2012/04/program-poslovanja-ju-csr-bl-2012.pdf>

Списак особа које су интервјуисане:

1. Шефица Одјељења општих послова, ЈУ “Центар за социјални рад”, Бањалука,
2. Радница Одјељења општих послова, ЈУ “Центар за социјални рад”, Бањалука,
3. Начелница педијатријске службе, ЈУ “Дом здравља”, Бањалука,
4. Начелник Одсјека за спречавање малољетничке делинквенције, ЦЈБ Бањалука, МУП РС
5. Портпарол Директора МУП-а РС
6. Стручна сарадница, Град Бањалука, Одјељење за друштвене дјелатности,
7. Стручни сарадник, Град Бањалука, Одјељење за друштвене дјелатности,
8. Фокус група НВО и медији: НВО “Нова генерација”, Удружење ментално недовољно развијених лица, магазин “Нови репортер”, портал “Бука”, Хелсиншки парламент грађана
9. Фокус група дјеце (приградска школа): три дјечака и пет дјевојчица
10. Фокус група дјеце (градска школа): пет дјечака и пет дјевојчица
11. Предсједник мјесне заједнице Гламочани

Питања за интервјуе и фокус групе

Ова питања су била основни водич за интервјуе, али су прилагођавана сваком интервјуу, тј. саговорнику (или групи саговорника).

Статус ратификације и анализа усклађености закона са Конвенцијом о правима дјетета

- Да ли је укључивање Конвенције о правима дјетета у државно законодавство имало икакав стварни утицај на провођење дјечјих права на локалном нивоу?
- Да ли постоје конкретни примјери и који су?

Израда државних акционих планова

- Да ли је наша општина била укључена у израду БиХ Акционог плана за дјецу? Ако јесте, како, а ако није добити процјену од саговорника зашто није. Да ли се то односи на Акциони план за дјецу 2008-2011. , или за период 2011–2014. година?
- Да ли је Акциони план за дјецу БиХ израђен тако да буде релевантан и за локални ниво?
- Шта је то што чините како бисте остварили циљеве из овог Акционог плана, на локалном нивоу? Ко је укључен у тај рад? На који начин извјештавате централни ниво?
- Да ли сте израдили локални акциони план/планове како бисте осигурали испуњење циљева из државног? Уколико су локални акциони планови за дјецу настајали у оквиру неких других процеса, добити опис тих процеса.
- Да ли је цивилно друштво, укључујући и дјецу, било укључено у израду локалних акционих планова? Ако јесте, објаснити како.
- Да ли сматрате да би било корисно правити овакве акционе планове на локалном нивоу?

Координација имплементације Конвенције о правима дјетета

- У чијој надлежности и одговорности је брига о унапређењу квалитета живота дјеце и дјечија заштита, и да ли постоји координација између свих надлежних структура у општини? Да ли је та координација формализована (нпр. у неко општинско тијело или функционише као ad hoc тијело)?
- На који начин се то тијело координира са осталим актерима у локалној заједници? Цивилним друштвом? Омбудсманом? Дјецом? Бизнис/профит сектором?
- Које су ваше препоруке за унапређење рада овог тијела, које су тренутне препреке у раду?

Праћење примјене Конвенције о правима дјетета

- Ко је, унутар општине, одговоран за праћење права дјетета?
- Како се ово проводи у пракси?
- На који начин се информације и прикупљени подаци путем праћења права дјетета дијеле са другима (јавност, професионалци који раде са дјецом, дјеца, одговорне институције и структуре, родитељи, медији итд.)?
- Да ли су дјеца укључена у процес праћења права дјетета у локалној заједници?

Прикупљање података и индикатори о дјец

- Да ли сте развили механизам помоћу којег можете податке о дјец прикупљати на систематичан начин? Да ли су подаци разврстани и на које категорије? Ко, на локалном нивоу, прикупља податке о дјец? На који начин су подаци доступни јавности?
- Како се подаци користе у раду на изради политика, одлука, планова за дјецу итд.? Да ли сте податке о дјец из локалне заједнице достављали институцијама на вишим нивоима?

- Да ли су, захваљујући анализи прикупљених података, инициране било какве промјене политике или праксе? Да ли се ова врста анализе редовно проводи?

Учинити дјецу видљивом у буџетима

- Колики приоритет се даје дјецу и питању дјечјих права онда када се унутар општине планира буџет? Којим областима се посвећује пажња кад се издвајају средства за дјецу? На који начин се то ради (уважавају ли се потребе дјеце, нпр. сиромашне)?
- Имате ли посебну буџетску ставку која се односи на дјецу, у општинском буџету? Можете ли процијенити колики се проценат годишњег општинског буџета издваја за дјецу?
- Да ли су, због постојеће финансијске кризе, извршени неки значајнији резони буџета који утичу конкретно на дјецу? Ако јесу, знате ли како је у пракси ово утицало на дјецу?
- Да ли сматрате да би било корисно увести овакве промјене у организацији буџета?

Сарадња са цивилним друштвом

- Који су конкретни механизми помоћу којих се осигурава сарадња са невладиним организацијама?
- Шта је то што функционише добро у сарадњи између општине и невладиних организација?
- Шта би се могло побољшати?
- Да ли редовно обављате консултације са дјецом? Како се оне проводе? На који начин се користе мишљења дјеце, и да ли се уважавају када се доносе важне одлуке за дјецу?
- Какву повратну информацију добивају дјеца?

Међународна сарадња

- Постоје ли, и који су облици кориштења међународних ресурса (финансијских, материјалних, нематеријалних) у локалној заједници? Колико је те помоћи усмјерено на побољшање стања за дјецу?
- Знате ли за неке могућности кориштења међународних средстава који се не користе, а могли би се искористити локално?

Независне институције за људска права (омбудсмани)

- Да ли постоји општински механизам за комуникацију са институцијом омбудсмана? Како он функционише?
- Постоји ли неки други канал комуникације са омбудсманима?
- На који начин сте обезбиједили да локална заједница зна за институцију омбудсмана и шта она нуди грађанима?
- Да ли сте одређене препоруке донесене од стране институције омбудсмана реализовали на локалном нивоу?

Информације и подизање нивоа свијести о правима дјетета

- На који начин осигуравате да сви професионалци, посланици, грађани и грађанке, родитељи и дјеца у вашој заједници знају за Конвенцију о правима дјетета?
- Да ли сте организовали овакве едукације и за које конкретне групе? Ако јесте, зашто сте одабрали управо те групе? На који начин сте вршили едукацију? Да ли је нека друга владина или невадина структура организовала овакве едукације у нашој локалној заједници, и за кога? Какав је био ефекат те едукације?
- Које су главне препреке у погледу информисања и подизања нивоа свијести о правима дјетета?
- Што би се могло побољшати?

Остало

- Из ваше позиције и струке, шта бисте урадили да имате сав потребан новац на располагању, да унапредите права дјеце на локалном нивоу?
- Из ваше позиције и струке, шта се може урадити да се унапреде права дјеце на локалном нивоу, а што не захтијева новчана улагања?
- Мислите ли да се могло урадити више за дјецу у нашој локалној заједници?

САДРЖАЈ

УВОД	5
ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ	6
О ГРАДУ БАЊА ЛУКА	7
НАЛАЗИ ИСТРАЖИВАЊА	15
1. СТАТУС РАТИФИКАЦИЈЕ КЉУЧНИХ ДОКУМЕНАТА ЗА ЉУДСКА ПРАВА	16
2. АНАЛИЗА УСКЛАЂЕНОСТ ДОМАЋЕГ ЗАКОНОДАВСТВА СА КОНВЕНЦИЈОМ О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА	17
3. НАЦИОНАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ/АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ДЈЕЦУ	18
4. КООРДИНАЦИЈА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ	21
5. ПРАЋЕЊЕ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА	23
6. ПРИКУПЉАЊЕ ПОДАТАКА И ИНДИКАТОРА О ДЈЕЦИ	24
7. ВИДЉИВОСТ ДЈЕЦЕ У БУЏЕТИМА	25
8. САРАДЊА СА ЦИВИЛНИМ ДРУШТВОМ	26
9. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	28
10. НЕЗАВИСНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ЗА ЉУДСКА ПРАВА (ОМБУДСМАНИ)	29
11. ОБУКЕ И ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ КОНВЕНЦИЈЕ О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ, ИНФОРМИСАЊЕ И ПОДИЗАЊЕ СВЈЕСТИ О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА	29
ВИЗИЈА, ГЛАВНИ ЗАКЉУЧЦИ, ПРЕПОРУКЕ	31
ВИЗИЈА	32
ГЛАВНИ ЗАКЉУЧЦИ	33
ПРЕПОРУКЕ	34
ДОДАТК	35
СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ	36
СПИСК ОСОБА КОЈЕ СУ ИНТЕРВЈУИСАНЕ	36
ПИТАЊА ЗА ИНТЕРВЈУЕ И ФОКУС ГРУПЕ	37

